

CSIKSZEREDAI SZABÓ JÓZSEF

[szül. 1807. meghalt 1872.]

Emlékezete az alelnöki beszédben foglaltatik.

A MAGYAR ORVOSOK TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

1872. SEPTEMBER 16-7^{del} SEPTEMBER 21-16

HERKULES FÜRDŐBEN TARTOTT XVI. NAGYGYŰLÉSÉNEK

TÖRTÉNETI

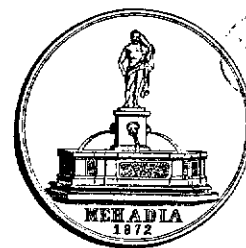
VÁZLATA ÉS MUNKÁLATAI.

SZERKESZTETTE

HORVÁTH GYÖRGY TR.,

A NAGYGYŰLÉS TITKÁRA.

Csikszeredai SZABÓ JÓZSEF arcképével, két színes, három barna könyomattal, két könyomatu térképpel és nyolc fametszévényel

BUDAPEST.

NYOMATOTT A FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJÁBAN.

1873.

S farkával öv gyanánt
Átfogá a leányt,
S ez elborzada,
Egyre sikolta,
Messze hangozva . . .

Fel a Csernán fel
Sok vitéz ment el,
S mind ott veszett el,
Mégis maradt ám
Egy vitéz román,
Híres Jorgován,
Keble buzogány,
S van egy könnyű lova,
Mint a bércek sasa,
Ügyes két kutyája,
Miknek nincsen párja,

S dicsékedve,
Hetykélkedve
A Cserna mentén
Titokban felmén,
Lovát táncoltatva,
Nyilakat bocsátva,
Kutyáit uszítva,
Törét hegyesítve,

S hallgatózni kezdte,
De ki nem vehette
Mi hangzik ott egyre,
Vajjon férfi hang,
Vagy tán női hang?
Mert a Cserna nagyon
Zúgott a kavicson.

Erre megfordulva
A Csernához szóla:
— Cserna, tiszta folyam,
Szünj meg kissé mostan,
Mert majd néked adok
S a méhedbe dobok
Egy kis eziüst halat,
Szép arany fonalat,
Sárkány szemekkel,
Magát szövö fel,
Magát fejti el.

Cserna őt meghallva,
Mindjárt meg is álla . . .
Vitéz Jorgován
Erős buzogány,
Megérté a hangot
S megismeré legott,
Hogy nem férfi hang,
Hanem női hang,

S felbőszülve erre,
Büszke lovát verve,
Sarkantyúzva egyre,
Mint egy oroszlan,
Ment fel a Csernán.

A kigyó őt látva,
Elfuta borzadva,
De ő üldözc,
S át ugorván
A Csernán
Utól éré.

A kigyó bevará,
És ekként kiált rá:
— Vitéz Jorgován,
Kebled buzogány,
Mondsza mostan sebtén,
Mi jót hozasz nekem?

Az jár tán eszedben,
Hogy meggyilkolj engem?
Kérlek, hagyj életben,
S eredj haza szépen!
Esküszöm magamra,
Roszabb leszek halva!
Mert ha megölesz,
Fejem büzhödt lesz,
A férgek ellopnak
S támadnak majd legyek,
S ha lovad megcsipik
Az rögtön megdöglik,
S megmérgezvén ökröd,
Megáll szántóvetőd;

— Átkozott kigyó te,
Mit beszélsz itt egyre!
Megtanítom hazám,
És ez hallgatand rám,
Legyen füsttel kész,
Melytől a légy vész,
Lovam megmarad,
S elveszesz magad;
Mert hallám az imént
Fogaiddal miként
Tépéd harapád,
Ama leánykát!

— Vitéz Jorgován,
Kebled buzogány,
Midőn hallám,
Hogy jössz hozzám,
Hallván büszke lovad,
Oroszlan hangodat,
Elhagyám tüstént

S nem bántám szegényt;
Kérlek hagyj életben,
És menj haza szépen,
Esküszöm magamra,
Roszabb leszek halva!

Vitéz Jorgován,
Erős buzogány,
Kardját markolá,
S egyet huza rá,
S összetörte testét,
Vagdálá szertesztét.

A leánya nézte,
Mignem összetépte,
Eképen beszéle:
— Vitéz Jorgován,
Kebled buzogány,
Vezess innen engem,
Mutass utat nekem,
Nővérim meglelnem,
S aztán leszek néked
Kedves feleséged!

Midőn ez meglátá,
Ámulva nézett rá,
Csudálá sok báját

És fiatalágát:
— Édes kis-nővér,
Drága, szép tündér
Légy tehát énnékem,
Kedves feleségem!

S mig átkarolá,
A mig esőkolá,
Ő elfelejté
Hogy vagdalja szét
A kigyó fejét;
A fej elfutott hát,
S megvérzé a Csernát,
S a Dunába méne,
S ott elrejtőzkede
Egy barlang mélyébe.
Itt aztán megbüzhödt,
És sok férget költött,
Számatalan sok legyet,
Melyek el nem vesznek,
S e legyek az óta,
Kárt tesznek a lóba,
S megölik az ökröt, —
Nem szánthatnak rögtöt . . .*

Fordította: Vulcanu József.

C) Állat- és növényteni értekezések.

Állattani kirándulásaim Orsova, Mehádia és Korniareva vidékein.

FRIVALDSZKY JÁNOS-161.

„A Herkulesfürdő és Környéke“ című, Munk Manó tudor ur által szakavatottan összeállított munkában az állattani rész kidolgozása reám bízott; azonban az e munkára kiszabott időnek rövidege miatt a legfontosabb rész u. m. az elősorolt fajok lelhelyeinek megnevezése s kirándulásaim részletezése kimaradt: minélfogva szükségem vélem, ezen a fauna érdekét nagyban emelő hiányt ezuttal pótolni s azt állattani kirándulásaim Orsova, Mehádia s Korniareva vidékein cím alatt közleni.

A fentebbemlített, Munk tudor ur művében ugyan kivált csak a mehádiai-század kerülete vétetett tekintetbe; de miután a mehádiai hegyység szoros kapcsolatban áll a bánási havasok hegytömegével, olyannyira, hogy ennek egyik hosszú gerince végső dombjaival Mehádia-város határáig terjed, az összeállított jegyzékben egyszerűsmind a havasokon szerzett érdekes adataimat is felhasználni jónak látom.

Erre három vidék faunáját, részint kedvező éghajli viszonyaik-, részint pedig változatos fekvéseik tekinteténél fogva, úgy az állatok gazdagsága és változatossága, mint

* Ezek az úgynevezett kolumbási legyek, melyek a bánásghban s a közel eső megyékben oly nagy károkat okoznak. Jorgován a román népköltészet Herkulussa. V. J.

- Nemobius Heydenii Fisch. Posványos helyeken Orsovánál.
 Oecanthus pellucens Scop. A hegyek alján bokrokon Orsova, Mehádia- s a Herkulesfürdőnél.
 Ephippigera vitium Serv. Bokrokon a Herkulesfürdő melletti Domogled lejtőin.
 Odontura denticauda Charp. A Herkulesfürdőnél gyakori.
 „ affinis Friv. A Csertegen bokrokon gyakori.
 „ thoracica Fieb. Orsovánál s a Mehádia körüli hegyekben gyakori.
 „ Brunneri Friv. Mehádia s Herkulesfürdőnél.
 „ modesta Friv. Mehádia körüli hegyekben.
 „ camptoxypha Fieb. Mehádia s Herkulesfürdő melletti hegyekben.
 „ speciosa Friv. A Domogleden gyakori.
 „ Fischeri Yers. Brunner szerint Mehádia vidékén találtatott.
 „ laticauda Friv. Mehádia vidékén.
 „ discoidalis Friv. Orsova- s Mehádia vidékén és az Allionon.
 „ albovittata Koll. A Herkulesfürdő- s Mehádiánál a hegyek alján.
 „ Boscii Fieb. Brunner F. szerint Mehádia vidékén él.
 Saga serrata Fabr. A Domogleden.
 Conocephalus mandibularis Charp. Lapályos és erdei réteken Mehádiánál s a Cserna-völgyben.
 Xiphidium fuscum F. Nedves helyeken a Herkulesfürdőnél.
 „ hastatum Charp. A Coronini-magaslat melletti réteken.
 Locusta viridissima L. Mehádiánál.
 „ cantans Fuess. Bokrokon ugyanott.
 Gampsocleis glabra Herbst. A Mehádia körüli réteken.
 Thamnotrizon apterus F. Mehádiánál.
 „ transsylvanicus Fisch. A Cserna-völgyben s Domogleden.
 „ similis Brunn. és gracilis Brunn. A mehádiai s Herkulesfürdő melletti hegyekben.
 „ austriacus Türk. A Herkulesfürdőnél.
 „ cinereus L. A Mehádia s Herkulesfürdő körüli hegyekben s völgyekben.
 Platycleis vittata Charp. Lapályos s dombos helyeken a Herkulesfürdő s Mehádiánál.
 „ bicolor Phil. A lapályi- s hegyi réteken Orsova- s Mehádiánál.
 „ brevipennis Charp. és brachyptera L. Lapályos helyeken Mehádiánál.
 Chrysochraon brachypterus Ocsk. Az erdők közti réteken a Cserna-völgyben.
 Stenobothrus declivus Briss. Mehádia-, Herkulesfürdő- s Orsovánál a réteken.
 „ pratorum Fieb. Nedves helyeken Mehádia- s a Herkulesfürdőnél.
 „ lineatus Panz. A közép s magasabb hegyek rétjein.
 „ miniatus Charp. A mehádiai hegyekben.
 „ melanopterus de Borek. Domogleden s a korniarevai hegyekben.
 „ rufus L. A Herkulesfürdő s korniarevai hegység rétjein s erdeinek széllein.
 Stauronotus brevicollis Ev. Dombos helyeken Orsovánál.
 Arcyptera variegata Sulz. Réteken a Domogleden.
 Pezotettix alpina Koll. A korniarevai hegységben s a Domogleden.
 „ var. collina Brunn. A Herkulesfürdőnél.
 „ Schmidtii Fieb. Mehádia s a Herkulesfürdő körüli hegyekben.
 „ mendax Fisch. Orsova-, Mehádia- s a Herkulesfürdőnél gyakori.
 Pachytilus stridulus L. Ugyanott.
 Tettix bipunctata L. A Herkulesfürdőnél.

c) Állécésröpiék (Pseudoneuroptera).

- Libellula depressa L. A völgyekben gyakori.
 Gomphus vulgatissimus L. A Cserna-völgy- s a korniarevai hegységben.

- Cordulegaster bidentatus De Sélys. A Herkulesfürdőnél s Domogleden.
 Lestes fusca Vand. Orsova- s Mehádiánál.
 „ barbara F. A Herkulesfürdőnél s a korniarevai völgyben gyakori.
 Ephemera vulgata L. A völgyekben gyakori.
 Oligoneura pallida Hag. Orsovánál.
 Baëtis cerea Pict. Ugyanott.
 „ fluminum Pict. A Cserna-völgyben.
 „ purpurascens Pict. A Cserna-völgyben s a korniarevai hegyekben.
 Cloë diptera L. Mehádiánál.
 Perla bicaudata L. Domogleden s a korniarevai völgyben.
 „ marginata Pict. és venosa Steph. A Herkulesfürdőnél s a korniarevai völgyben.
 Chloroperla grammatica Scop. A Herkulesfürdőnél s a korniarevai hegységben.
 Psocus strigosus Curt. A Herkulesfürdőnél.
 „ flavidus Ramb. Ugyanott.
 „ similis Steph. Orsovánál.
 „ lineatus Latr. Mehádiánál.
 „ vittatus Dalm. Mehádia- s Orsovánál.
 „ sexpunctatus L. A Herkulesfürdőnél.

C) Reczésröpiék (Neuroptera).

- Panorpa communis L. Mindenütt gyakori.
 „ variabilis Brau. A Cserna-völgy- s korniarevai hegységben.
 Bittacus tipularius F. A Cserna-völgyben.
 Rhyacophila vulgaris Pict. A Domogleden.
 Philopotamus variegatus Pict. Korniarevánál.
 Anabolia pilosa Pict. Korniarevánál.
 Limnophilus flavicornis F. Orsova- s a Herkulesfürdőnél.
 „ griseus L. Korniarevánál s a Herkulesfürdőnél.
 Raphidia notata F. Korniareva- s Herkulesfürdőnél.
 „ affinis Schneid. A Herkulesfürdőnél.
 Coniopteryx tineiformis Curt. A Domogleden s a korniarevai hegységben.
 Osmylus chrysops L. A Cserna-völgyben.
 Drepanopteryx phalaenoides L. A Cserna-völgyben és Domogleden.
 Hemerobius micans Ol. A Cserna-völgyben.
 Micromus variegatus F. A Cserna-völgyben és Korniarevánál.
 Chrysopa perla L. Mindenütt gyakori.
 „ septempunctata Wesm. Orsova- s a Herkulesfürdőnél.
 „ nobilis Heyd. A Herkulesfürdőnél.
 Ascalaphus macaronius Scop. A Domogleden.

D) Hártyaröpiék (Hymenoptera).

- Clavellaria Amerinae F. Fűzfákon a Cserna-völgyben s Korniarevánál.
 Zarea fasciata L. Bokrokon a Domogled körüli réteken.
 Hylotoma enodis F., coerulea Kl., segmentaria Panz., femoralis Kl. és thoracica Spin. Bokrokon s növényeken a Cserna-völgyben.
 „ pagana Panz. Jeschelniczánál.
 Schizocera Angelicae F. Herkulesfürdőnél.
 Nematus Myosotidis F., és scutellator Hartm. Herkulesfürdőnél.
 Dolerus gonager F. és triplicatus Kl. Jeschelniczánál.